

LEVÉLSZEKRÉNY.

Apponyi Sándor grófról, születésének százéves fordulója alkalmából az *Újság* január 9-i száma a *legnagyobb magyar könyvgyűjtő* főcímmel történelmi novella formájában emlékezett meg. A novella szerzője lelkesedéssel merült el a nemestörekvésű gróf életének s műveinek tanulmányozásába és a legnagyobb tisztelet és kegyelet hangján idézi elénk a rajongó bibliophilt gyermek-, ifjú- és férfikorában, Párizsban, Londonban, az Akadémiában, lengyeli kastélyában, a Magyar Nemzeti Múzeumban és a ravatalon. Ez a biographie romançée talán a legszebb és legigazibb, amit ebben a műfajban magyar nyelven írtak. Szerzője RÓNAY MÁRIA. Azt az újságlevelet, amelyen ez a több mint négy teljeshasábos, meghatódott hangú, finoman kidolgozott novellisztikus megemlékezés megjelent, a magyar könyvtárnokok és bibliofilek, akik hódolattal ápolják a legnagyobb magyar könyvgyűjtő emlékét, bizonyára elteszik és mindaddig megőrzik, amíg külön, RÓNAY MÁRIA gyűjteményes kötetében helyezhetik el könyvespolcukon.

Könyvtörténet és karrier A Magyar Könyvszemle immár hatvannyolcadik évében jelenik meg, minden évfolyamában számos értekezést, tanulmányt, kisebb cikket közölt s közöl ma is a könyv, könyvnyomdászat, könyvkötészet, könyvkiadás, a könyvtárak és hírlapok történetéből. E cikkek túlnyomó része eredeti kutatásokon alapul, s eredményeivel irodalom- és művelődéstörténeti ismereteinket gazdagítja. A cikkek szerzői általában könyvtári tisztviselők, akik könyvtudományi kutatásaikat minden távolabbi cél szem előtt tartása nélkül, tisztán tudományos érdeklődésük kielégítésére végzik, a nélkül, hogy ezért bármiféle anyagi, hivatali elismerésre vagy előnyre számíthatnának. A könyvtörténész nálunk nem számíthat egyetemi katedrára és tudományos működése az előlépésnél alig vétetik figyelembe. Minden tudományszaknak van tanszéke egyetemeken, csak a könyvtörténetnek nincs. E tanszékre pedig nem annyira a tudós könyvtörténésznek volna szüksége, mint inkább a tudományos könyvtáraknak, amelyek minden könyvtártudományi ismeret nélküli tisztviselőket kénytelenek alkalmazni. S ha a tisztviselő adminisztratív beosztásba kerül, soha életében nem ismeri meg a könyvtárban őrzött kódexek, ősnymtatványok, régi magyar könyvek stb. problémáit és meghatározási módszereit. Az egyetemeken vannak ugyan a könyvtörténetnek magántanárai, akik sok hasznos ismerethez juttathatnák a hallgatókat, de a könyvtörténet nem vizsgatárgy s a hallgatóság a vizsgatárgyak miatt csak annyira foglalkozik a mellékes kollégiumokkal, amennyire a kötelező tantárgyak megtanulása mellett marad némi ideje. Ez

pedig a legtöbb hallgatónál igen kevés. — A könyvtárosképzés kérdéseivel a MKSze számos cikkben foglalkozott (1929. 15—24. l., 1930. 207—209. l., 1937. 62—66. l., 1937. 332—338. l.) s a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete is tartott két tanfolyamot kezdő könyvtári tisztviselők számára (l. MKSze 1937. 67—68. l. és 347. l.). E tanfolyam nagyjából pótolja azt, amit a tanfolyam résztvevői az egyetemeken tanulhatnának meg, mint szaktárgyaikat, de hathónapi kurzus mégsem ad alkalmat oly elmélyedésre, mint négyévi egyetemi tanulás. A MKSze hatvanhét évfolyamának tudományos cikkei, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Bibliofil Társaság kiadásában megjelent önálló könyvtörténeti művek, a külföldi hatalmas szakirodalom anyagát nálunk csak egy-két gyakorlatiatlan rajongó szívja magába, tudományos kíváncsiságból s élete végén veszi észre, hogy tanulásának, szakmunkásságának eredményeit, tudását a praktikus érvényesülők szánakozó mosollyal veszik tudomásul.

A könyvkötésről. K. L. úrnak. Nem a szerkesztőség hibája, még kevésbé szándékos mulasztása, hogy a magyar könyvkötés történetéről hét évvel ezelőtt megjelent összefoglaló művek ismertetésével a *MKSze* nem foglalkozott. Az a dolgozótársunk azonban, aki e két jelentős, nagy mű: HUNYADY JÓZSEF: A magyar könyvkötés művészete a mohácsi vészig (12 szöveggel és 24 táblával, Budapest, 1937, 112. l.) és ROMHÁNYI KÁROLY: A magyar könyvkötés művészete a XVIII—XIX. században, Budapest, 1937, 47 képpel, 340 + 4 l.) ismertetését megjelenésekor igényelte, máig sem teljesítette ígérletét. A következő sorokban nem akarunk elébe vágni a nyilván terjedelmesebb ismertetésnek, de addig is, amíg az elkészül, felhívjuk az ön figyelmét a HUNYADY JÓZSEF művének végén található, 930 címet tartalmazó magyar könyvkötészeti bibliográfiára, amelyben a szakirodalmat pontosan és teljesen együtt találja. — A magyarországi könyvkötők teljes névsorát nem állították még össze, de KEMÉNY LAJOS, GÁRDONYI ALBERT, VÉGH GYULA stb. kutatásai alapján számos régi magyar könyvkötő, — azaz „könyvkötő úr“ — nevét ismerjük. A könyvkötőt ugyanis az újságok, nevük említésekor megurazták. Azért-e, mert a könyvkötőktől, akik egyúttal könyvkereskedők és lapterjesztők is voltak, sok függött a könyvek és újságok eladása tekintetében, vagy azért, mert a könyvkötő (a könyvnyomdással együtt) az összes iparosok között a legközelebb állt a művelődés forrásához, a könyvhöz, vagy talán azért, mert sok nemesi származású mester volt közöttük?

Az említettem könyvtörténeszek műveiben számos magyar könyvkötő nevét találhatja meg. Kiegészítésül közlünk itt néhány könyvkötő névsort a XVIII. század végéről és a XIX. század elejéről.

Egerben: ... Gyalogai Ignáz Úr, Könyvkötő. — Gyalogay Ignácz (*M. Músa* 1789. 97 l.). — *Eperjesen:* Koller Gottfried Úr, Könyvkötő. — *Ketskeméten:* Veresmarti János Úr, Könyvkötő. — *Losontzon:* Kún Ferentz Úr, Könyvkötő. — *Miskóltzon:* Mólnár Sigmund Úr, Könyvkötő. (*M. Músa*, 1787. Márc. 24. 187—188.). — *Besztertze-Bányán:* Quendl Mátyás, Könyvkötő Úr. — *Eperjesen:* Kollár Könyv-kötő Úr. — *Győrben:* Müller Ferentz Könyv-kötő Úr. — *Gyöngyösön:* Schumann, Könyv-kötő Úr. — *Gyulán:* Ott lakó Könyv-kötő. (*M. Músa*, 1787. máj. 16. 311—312. l.). — *Ketskeméten:* Salja Péter, Könyv-kötő Úr. — *Komáromban:* Ketskeméti János. — *Kőszegen:* Ludvig Mihály. — *Lötsén:*

Kollár Ferentz. — *Maros-Vásárhelyen*: Mólnár Sám. — *Miskoltzon*: Mezei József. — *Nagy Váradon*: Ott lakó Könyv-kötő. — *Ó Budán*: Kis János. — *Pápán*: Szép Miklós. — [*Pápa*: 'Soldos György M. M. 1787. 731 l.] — *Pétsben*: Weidinger Márton. — *Rima-Szombaton*: Csapó József. — *Sáros-Patakon*: Szabó György. — *Selmetzen*: Harrdopler Ágoston. — *Sopronban*: Rchrabs[!] Gottlieb. — *Szatmár-Némethen*: Ott lakó Könyv-kötő. — *Szegeden*: Ott lakó Könyv-kötő[!]. — *Székes-Fejerváron*: Lang Ágoston. — *Tömösvárban*: Lechner (valamennyi név után kinyomtatva: „Könyvkötő úr“). (*M. Músa*, 1787. május 16. 311—312. ll.) — *Ketskéméten*: Ott Lakos Könyv-kötő, Veresmarti János Uram. (*M. Músa*, 1787. 461. l.) — *Gyulán*: Balogh György Úr, Könyv-kötő. — *Ketskéméten*: Sallya János. — *Ó-Budán*: Kiss István. — *Pétssett*: Veidinger Márton. — *Rosnyón*: Etei Imre. — *S. Patakon*: Szabó János. — *Selmetzen*: Hardopler Ágoston. — *Sopronban*: Srabs Gottlieb. — *Szatmár-Németi*: Farkas János. — *Újhelyen*: Szendrey György. — *Vásárhelyen*: Sáray János. — (*M. Músa*, 1789. jan. 6. 97. l.) (Valamennyi név után: „Úr, Könyvkötő“); — *Kolozsvár*: Berzétei Könyvkötő Úr. (*B. M. Merkur* 1794. II. 94. l.) — *N. Enyeden*: N. Könyvkötő, Szily Josef Úr. (*B. M. Merkur*, 1796. aug. 2. 904. l.) — *Ó Budán*: K. Kötő és áros Kis István. (*B. M. Merkur*, 1798. febr. 20. 211. l.) — *Kőszegen*: Könyv-kötő, Ludvig, u. o. — *Fejér-váronn*: Könyvk., Láng Úr. — *Pápa*: N. 'Soldos György, Könyvk. Úr. — *Péts*: Könyvk. Veidinger Úr. — *Siklós*: Könyvk. Tóbi János Úr. — *Szatmár*: Könyvk. Munkátsi Úr. — *H. M. Vásárhely*: Könyvk. Sárai Úr. (*M. Merkur*, 1797. I. 208. l.) — *Ketskéméten*: Veresmarti János, Kompactor. — *Pétsen*: Waidinger, Kompactor. (*M. Merkur*, 1797. II. 1358. l.) — *A XIX. századból*: *Siklós*: Tóby János. — *Eszék*: Klinger János. — *Szeged*: Kibling József. — *Kaposvár*: Szabó Benedek. — *Miskolc*: Miskoltzi József. — *Kecskemét*: Ocsay János. — *Szombathely*: Róka Imre és Zsoldos István. (*M. Kurir, Honnyi Levelek*, 1813. 42—43. l.) — *Eger*: Haberl. — *Fejerváron*: Lang. (*M. Kurir, Honnyi Lev.* 1814. 22. sz. 50. lap.) — *Komárom*: Töltési Istvány. — *Losontz*: Gergely Gábor. (*M. Kurir, Honnyi Lev.* 1814. Nr. 26.) — *Léva*: Lovas. (U. o. 1815. I. Nr. 34.) — *Kőszeg*: Ludvig Sámuel. (U. o. 1815. II. Nr. 61.) — *Pécssett*: Gundl Maximilián. — *Veszprémben*: Vászonyi. (*Hazai s Külf. Tud.* 1816. 7. sz. Toldalék.) — *Fejerváron*: Az öreg Lang Ágoston és Polatsek Károly. (U. o. 1816. 26. sz. utáni hirdetés.) — *Miskolc*: Miskoltzi János. (*M. Kurir, Hazai Dolgok*. 1816. II. 82. l.) — *Gyulán*: Bakay János. — *N. Váradon*: Cserapes Jonathán. — *Rév Komáromban*: Töltésy István. — *Hódmező Vásárhelyen*: Sárosi Benjamin. — *M. Vásárhelyen*: Debretzeni István. (*M. Kurir*, 1816. II. 248.) — *Kolozsváron*: Guttman János. — *Siklós*: Tóbi János. (*M. Kurir*, 1817. I. 64.) — *Léván*: Lovas. (*M. Kurir, Honnyi Levelek*, 1815. I. 278. Nr. 34.) — *Sopron*: Schrabz. — *Fehérvár*: Lang Ágoston. — *Győr*: Schatten József. — *Kanizsa*: Szent-Mihályfalvai. — *Keöszögön*: Ludvig Sámuel. — *Keszthelyen*: Földesy István. — *Komárom*: Töltésy István, Bóday János. — *Pápa*: nemzetes Zsoldos, n.-Szombati. (*M. Kurir*, 1821. I. 344. l.) — *Pécs*: Gundl Ferdinand. — *Siklós*: Tóbi János. — *Szombathely*: nemzetes Zsoldos István. — *Veszprém*: Vászonyi István. (*M. Kurir*, 1821. I. 344.)

Egy 1816-ból való könyvhirdetés előfizetőségűjtői között szerepel *Kazinczy Ferenc* is.

Az előrefüzetéseket bé szedni kéretnek:

Pesten: Eggenberger, Müller és Kis Urak. — *Debreczenben:* Csáthy György Úr, Könyvny. és Áros. — *Győrben, és Posonyban:* Svaiger Úr, Könyváros. — *Kassán:* Ellinger Istvány Úr, Könyvny. és Áros. — *Pécsett:* Gundl Maximilián Úr, Könyvkötő. — *Kolosváron:* Gutmán János, Könyváros Úr. — *Szathmár Vármegyében* Tekintetes Ajtaj Sámuel Vice Nótáriussa, Tek. Szathmár Vmgynek. — *Veszprémben* VÁSZONYI Könyvkötő Úr. — *Nagy Váradon* és mindenütt a' Vásárokon az özvegy Kis Istvänné és fia, Kis István, Pesti Könyváros Urak. — *Széphalmon:* Tekintetes Kazinczy Ferencz Fő Táblabíró Úr. (*Hazai s Külf. Tud.* 1816. 7. Toldalék.)

A *B. Magyar Mercuriusban* olvasom: „*Eperjes*, nov. 20-dik. A' Napokban Pestről Egren keresztül utazván, láttam itt' mind azokat a' Ritkaságokat, felséges épületeket, mellyek ő Excellentiájának a' mostani Püspöknek köszönik léteket. Láttam... a' Püspöki *Bibliothékát*... Itt [Egerben] egy *Belga Emigrans* Könyv-kötőre is találtam, de a' ki itt' mestersége után tsak igen nyomorulttan élhetne.“ (*B. M. Merkur*, 1793. II. 1038.)

A könyvkötő — íme — olyan személy volt, akit a város említésre méltó nevezetesebb emberei között tartottak nyilván. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

Hová lesz az a rengeteg könyv, amely a sajtó alól szakadatlanul özönlik, kisebb-nagyobb áradatokban a könyvpiacra? Mivé lesz az a rengeteg gond és munka, amelyet a lentermelő, a vászon-, papírgyár, az ólom-, cinkbányász, a betűöntő, festékgyáros, a kötélverő, a nyomdász és könyvkötő beleöl?

A könyv rendeltetése, hogy tartalmával tanítson, felvilágosítson, útbaigazítson, szórakoztasson. Sok könyv csak rövid ideig tartó szolgálatot, hasznot ígér (menetrend, telefonkönyv stb.), az eredeti tudományos és szépirodalmi művek azonban a fennmaradás, a halhatatlanság igényével lépnek ki az örök nyilvánosság elé, pedig legalább kilencven százalékuk úgy megsemmisül, mintha nem is lettek volna. A jó könyvet szétolvassák, a rossz könyvet eldobják. Még a legjobban a szép külső kiállítás biztosítja a hosszú életet a könyvnek, mert így sokáig megmarad szobadísznek a könyvespolcon. Az egyszerűbb kiállítású könyvet azonban elolvasása után felhasználják alágyujtásra, fidibusznak (pipárgujtáskor), egyenetlen padlón asztalláb-alátámasztónak, céltáblának, kőszegény vidéken a sárban járdának, és még valamire, amire CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY figyelmeztet a Dorottyában, ahol az Első könyv második versszakában ezt írja:

*Legalább, ha könyvem végig nem olvasod,
Megpróbálhat'd rajta frizérozó vasod.*

Jegyzetben a következő magyarázatot fűzi hozzá:

„A frizérozó vasat, mint sok olvasó nálam is jobban tudja, elébb holmi hányt-vetett papiroson próbálják meg, hogy nem éget é nagyon? Ez is elég szerencséje sok szegény verseskönyvnek.“

TR. Z.